

26. august 2021

Tillæg til Dansk Naturfrednings Forenings klage over Tilladelse til indvinding af overfladevand

Kalundborg Kommune giver tilladelse til at Kalundborg Overfladevand A/S indvinder op til 6,7 mio. m³ overfladevand pr. år fra Tissø. Vandet indvindes fra indtagværket på vestsiden af Tissø, matr.nr. 8c Ll. Fuglede By, Ll. Fuglede. En del af vandet behandles til drikkevandskvalitet på overfladevandsanlægget "Tissø II", Dokhavnsvej 15, 4400 Kalundborg. Både det behandlede og det ubehandlede vand anvendes til procesformål i industrien i Kalundborg by.

Tilladelsen gælder indtil 01.07.2051 og gives med hjemmel i §§ 18 og 20 i Vandforsyningsloven

DOF BirdLife tilslutter sig Dansk Naturfredningsforenings klage og uddyber her de forhold, der især handler om fuglelivet i området.

For området gælder Natura 2000 plan 2016-2021 nr. 157, herunder fuglebeskyttelsesområde nr. 100

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 100 er

Fugle: rørdrum (Y) pibesvane (T) sangsvane (T) sædgås (T) grågås (T) rød glente (Y) havørn (Y) rørhøg (Y) fiskeørn (TY) plettet rørvagtel (Y) brushane (Y) fjordterne (Y) dværgterne (Y), hvor T =trækfugl og Y=ynglefugl.

Fjordternen er både rødlistet og bilag 1 art, og kolonien på fugleøerne (måske 30-50 par) må være en af landets største og måske op mod 10% af den samlede ynglebestand. Hættemåge er rødlistet moderat truet og har en meget stor koloni (måske 3-500 par). Desuden er blyhøne DK listet sårbar/EU listet næsten truet.

Klyde, Dværgterne og Fjordterne, der yngler på øerne i den sydlige del af søen, foretrækker øer med ingen eller meget sparsom vegetation. Dette habitat opnås under dynamiske vandstandsforhold med høj vandstand om vinteren og periodisk udtørring om sommeren. De naturlige øer i søen havde meget flade brinker med hyppige omlejringer af sedimenterne. Denne naturlige dynamik blev brudt ved den seneste ændring af vandindvindingen, og det er DOF BirdLife's klare opfattelse, at den vil blive yderligere ændret og forringet med den nu planlagte ændring og udvidelse af overfladevandindvindingen fra Tissø.

Yderligere frygter DOF BirdLife, at den unaturligt høje og fastlåste vandstand alvorligt vil ændre og forringe de økologiske forhold i rørsumpen og på de lavtliggende enge omkring Tissø. Her er netop den dynamiske vandstandsvariation over året en vigtig forudsætning for en rig biodiversitet og ikke mindst for de fuglearter, der er knyttet til rørsumpene og engene (Brushane, Plettet Rørvagtel, Rørdrum og Rørhøg).

Væsentlighedsvurderingen i tilladelsen

Fra tilladelsen: "Ifølge § 6, stk. 1, samt § 7, stk. 9, nr. 1 i bekendtgørelse om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter, skal der, før der gives tilladelse til

indvinding af overfladevand, foretages en vurdering af om projektet kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området i væsentlig grad i sig selv eller i forbindelse med andre planer/projekter. Hvis vurderingen viser en væsentlig påvirkning skal der foretages en udtømmende konsekvensvurdering for at bestemme omfanget af påvirkningen, hvilket er afgørende for om tilladelse til indvindingen kan gives eller ej. Vurderingen af det ansøgte er foretaget med afsæt i "Væsentlighedsvurdering af ny styring af Tissø stemmeværk samt ændring af vandindvinding. Effekter på fugle, fisk og bundvegetation", DHI 2021. I rapporten er lavet scenarier for indvinding af henholdsvis 0, 5 mio. og 7 mio. m³ vand/år med den nuværende (eksisterende) og den foreslåede, ændrede styringspraksis. Samme scenarier er grundlaget for "Væsentlighedsvurdering af ændret styringspraksis i Tissø i forhold til terrestriske naturtyper og arter". Rapporten fra DHI sammenfatter efter vurdering af mulige effekter på fugle, fisk og bundflora og ud fra de indsamlede data og kendskab til systemet, at den modellerede vandstandsændring er begrænset ved de foreslåede ændringer i vandindvinding og styringspraksis, dertil vil et nyt styringsscenarie medføre øget vandføring i Nedre Halleby Å i de vigtigste faser af havørredens gydeperiode, hvilket ses som en forbedring af forholdene. Om den lille risiko for oversvømmelse, som rapporten har identificeret for ynglefuglene på de kunstige fugleøer ved søens sydbred bemærkes det, at hyppigheden af oversvømmelser ved de forskellige scenarierne ikke adskiller sig markant fra den nuværende situation, hvor bl.a. vindstuvning er udløsende faktor for oversvømmelser. Kommunen vurderer ud fra dette, at der ikke er tale om væsentlige, negative påvirkninger. I forhold til terrestriske naturtyper, der findes langs Tissøs bredder (rigkær, elle- og askeskov og kalkoverdrev) og øvrige arter (heraf én i søens bredzone: Skæv vindelsnegl), der behandles i den anden vurdering, beskrives det tilsvarende, at styringspraksis kun berører og ændrer ved vandstande, der ligger lavere end det terræn, som naturtyperne og den ene art er udbredt på. Af den grund vurderer kommunen, at der ikke sker væsentlig påvirkning. Som samlet konklusion er det kommunens vurdering, at der ikke vil ske væsentlig påvirkning af Natura 2000-området ved den ansøgte forøgede vandindvinding, herunder den ændrede styringspraksis der indføres i forbindelse med denne indvinding. Der vil således efter kommunens vurdering ikke ske væsentlig, negativ påvirkning af arter og naturtyper på udpegningsgrundlagene, og heller ikke arter opført på habitatdirektivets Bilag IV vurderes at blive påvirket negativt ved det ansøgte. På denne baggrund er det kommunens vurdering, at der ikke skal foretages yderligere konsekvensvurderinger."

Dansk Ornitologisk forening er ikke enig i denne vurdering og mener ikke, den kan forenes med målsætningerne for Natura 2000 planen og tilhørende handleplan for fuglefredningsområde nr. 100. Vi mener, der må foretages en udtømmende konsekvensvurdering.

I Natura 2000 plan 2016-2021 for område nr. 157 og fuglefredningsområdet nr. 100's områdebeskrivelse nævnes bl.a.:

"Halleby Ås brede udmunding i Storebælt er et af de få naturlige og uregulerede åudløb på Sjælland. Udløbet, som kaldes Flasken, er omgivet af strandeng, som bl.a. er et vigtigt rasteområde for gæs.

Dværgterner har ved Tissø en af sine få ynglelokaliteter inde i landet. Den yngler i den sydlige del af søen på kunstigt anlagte banker.

Rørdrum yngler regelmæssigt i området i et antal på 1-4 par. Rørskovene omkring Halleby Å og Tissø huser en anelig bestand af ynglende rørhøg. Rørhøg har generelt gode betingelser i området, hvilket ses af de forholdsvis mange ynglepar. Antallet svinger dog betydeligt fra år til år."

I afsnittet om ynglefuglenes levesteders tilstand nævnes.

”De kortlagte levesteder for fjordterne, plettet rørvagtøl, brushane og rørdrum er generelt i ringe eller moderat tilstand. Det kortlagte levested for dværgterne har god tilstand og levestederne for rørhøg har høj eller god tilstand. Kortlægningen af disse ynglefugles levesteder er foretaget i 2013-14.”

I afsnit 3.2 Konkrete målsætninger for naturtyper og arter nævnes:

”De kortlagte levesteder for brushane, plettet rørvagtøl, rørdrum og rørhøg inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.

Det kortlagte levested for fjordterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Hvis området huser en ynglebestand på mere end 20 par af fjordterne er det tillige en indikation på levestedets og omgivelsernes egnethed som yngleområde.

Det kortlagte levested for dværgterne inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II.” (Mine understregninger)

I afsnittet indsatsprogram nævnes nogle områdespecifikke retningslinjer:

- ”Tilstanden af levestedet for fjordterne forbedres, således at det kortlagte levested får en god naturtilstand i overensstemmelse med artens krav til ynglelokalitet.
- Kommunen og offentlige lodsejere skal være særlig opmærksomme på odder, brushane og dværgterne, som har eller har haft en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning) og er i tilbagegang.”

Natura 2000 handleplanen 2016-21 for området opsummerer:

”Målet i fuglebeskyttelsesområdet er at bevare og fremme bestandene af de fuglearter, området er udpeget for at beskytte. Der vil navnlig skulle ske en indsats med at sikre egnede levesteder for arterne plettet rørvagtøl, rørdrum og brushane og fjordterne.”

Nedenstående behov for forvaltningstiltag vedr. fugle er nævnt:

”Tilstanden af levestedet for fjordterne forbedres, således at det kortlagte levested får en god naturtilstand i overensstemmelse med artens krav til ynglelokalitet.

Konkret:

Sikring af levesteder (= uforstyrrede, våde rørskovsarealer) for Rørdrum 4 stk.

Sikring af levesteder (= tre nærtliggende fugleøer) for fjordterne og dværgterne 1 stk. ”

Efter kommunens vurdering vil der ikke ske en væsentlig, negativ påvirkning af arter og naturtyper på udpegningsgrundlagene, og heller ikke arter opført på habitatdirektivets Bilag IV vurderes at blive påvirket negativt ved det ansøgte.

Dof Birdlife mener:

Mens Natura 2000 plan og tilhørende handleplan fokuserer på at bevare og fremme de bestande af fuglearter området er udpeget til at fremme og beskytte, indbygger man i tilladelsen et vilkår om overvågning. Et sådant vilkår viser umiddelbart, at man ikke har sikkerhed for, at forholdene for fuglene ikke forringes, ligesom man slet ikke har sikkerhed for, at intensionen om at fremme og bevare bestandene kan effektueres.

Kortlægningen af fuglenes levesteder er baseret på data indsamlet i 2013-14. Det kunne have været gavnligt at disse data var suppleret med nyere registreringer. DOF basens registreringer viser, at dværgterner, som var relativt talrig ved tiden omkring fugleøernes etablering, jævnt er gået tilbage, og de sidste år er det usikkert, om der overhovedet har været ynglesucces. I så fald kun med få ynglepar.

Basisanalysen 2022-27 supplerer med oplysning om, at tallet for dværgterner har været dalende fra 37 par i 2004, 11 par i 2012 og senest blot 2 par i 2019. Bestandsnedgangen kan ifølge basisanalysen skyldes oversvømmelser af øerne i yngleperioden.

Ligeledes er der ifølge DOF basen kun set få ynglepar af klyde. Her kan basisanalysen for 2022-27 supplere, idet den beskriver, at der i 2019 blev registreret 4 ynglepar af klyde i området. Alle par var fra øerne i sydenden af Tissø. Ved den tidligere overvågning i 2014 blev der registreret 20 ynglepar i området

Konklusion:

DOF BirdLife ønsker indvindingen af overfladevand fra Tissø stoppet, da den er til stor skade for områdets integritet og bevarelsen af Natura 2000-områdets naturværdier, ikke mindst arterne og naturtyperne på udpegningsgrundlaget. Som følger heraf ønsker DOF BirdLife, at projektet om udvidelse og fornyelse af vandindvindingstilladelsen afvises.

Med venlig hilsen
p.v.a.

DOF BirdLife

Knud N. Flensted
Biolog

DOF Vestsjælland

Morten Jensen
Formand

DOF Kalundborg

Jette Reeh
Kommunerepræsentant Kalundborg